

J E L E N K Ö R.

83. szám

Pest, szombat october 17^{kén}

1835.

Foglalat: Magyar- és Erdélyország (országgyűlési tudósítás; kinevezések; m. t. társasági jelentés; és Szepes vmegye új tisztikara). Anglia (Leopold belga király Angliában; O'Connell edinburghi beszédének vége). Franciaország (Odilon Barrot lakomája Torignyban, a Journal d. Débats és National az északamerikai sajtókorlátozásra nézve 's egyveleg). Spanyolország (hadihírek; valenciai zendülés; La Navas gr.; egyveleg). Portugál. Németország. Belgium. Görögország. Törökország 's Elegyhírek.

MAGYAR- és ERDÉLYORSZÁG.

Pozsony. A' T cikkelyt 's az arányosítást már befejezett kerületi ülések után oct. 12-ikén ismét mind a' két táblánál országos ülés tartatott. A' RRnél ezen említett 2 tárgyon kívül, még következők nyújtattak be az elnökek: 1) 9ik üzenet a' szőlőszabadság ügyében; 2) a' békesvgyei sérelem; 3) az 1825iki sérelmeket 's kivánatokat illető kir. válasza még hátralevő észrevételek; 4) 2ik üzenet a' fő RR. által a' mostani országgyűlési sérelmek iránt tett megjegyzésekre. Az első 's 2ik pont alatti tárgyak, még ezen üléstől által küldettek a' fő RRhöz. — Gr. Pálffy Ferdinándnak mint Pozsony vmegye ujon kinevezett főispáni helytartójának oct. 5-ikén történt meg ünnepélyes székfoglalása. Az új helytartó ur, igen jeles magyar beszédet mondott az egybegyűlt KK. és RRhöz, melyet a' köztetszés harsogása többszörösen szaggatott félbe. A' véghezment igtatás után nagy lakoma következett mintegy 300 személyre, mellynek különös ékességet adtak a' magyar diszöltözethen szép számmal megjelent asszonyságok. Estve táncmulatság adaték, melly népes és csinos volta mellett hasznos is vala, minthogy jövedelme a megyei kórház és városi szegények-háza gyámolítására fordították.

KINEVEZÉSEK. Ő es. kir. főltségének sept. 24k. határozata által: Hertelendy Ignác Torontal vmegyének eddigi alispánja, ugyan ezen megye főispáni helytartójává;

sept. 3iki határozata által: Henfner János törvények tanárja 's ezelőtt Zágrábban a' politikai tudományok oktatója, — a' pesti kir. Egyetemhez a' római, feud. és büntető-törvények nyilván és rendes tanítójává;

sept. 5iki határozata által: Fletzer János a' pesti kir. Egyetemhez az olasz nyelv oktatójává; — 's Petzval József bölcselkedés tanárja, ugyan a' pesti kir. Egyetemhez a' felsőbb Mathesis tanítójává nevezettek.

Ő es. kir. főltsége Paschvanszky Péter temesvári 30adost és sóárszedőt a' zimonyi 30adhoz és sóhivatalhoz ellenőrré; — Szomolnokon a' bányakamarai pénztárnál megürült igazgatóságra pedig ezen hivatal eddigi pénztárnokát Theuerkauf Pált méltóztatott kinevezni. — Az alföldi

bányászkerületben Mittelwaldon egy erdőszi hivatal megürült. (kir. kam. tudósítás.)

MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG. Bölöni Farkas Sándor urtól, erdélyi kir. kormányzékai tiszt 's magyar akadémiai lev. tagtól, az „Északamerikai utazás“ szerzőjétől, alulirhoz e' levél érkezett:

„Tekintetes titoknok ur! Tudósítottván az iránt: hogy a' magyar tudós társaság' közelebbi nagy gyűlése, az 1834re kitett 200 arany jutalmat nekem méltóztatott ítélni, tisztelettel kérem a' tek. urat, ne terheltessék a' társaságnak, ezen előttem minden kincs 's minden fény feletti megtiszteltetésemért, hálás köszönetemet béjelenteni. És bejelenteni azon kérelmemet is, hogy ezen igen becses jutalom iránti örömemet kettőzteni fogja, 's életemnek legnagyobb emlékezetét szerzendő, ha a' társaság' tőlem e' summaát elfogadja, és a' több alapító által megállított feltételek szerint, a' társaság' tőkéhez örökös alapítványképen csatolni megengedi. — A' sors engem szűk pályára tett 's kevéssel áldott meg; de adott nekem sok örömet, 's ime adá azon soha nem remélt örömet is, hogy alkalmam leve e' keveset a' haza oltárára letenni, azon érzelemmel, mellyel a' szegény perzsa vitte volt markában Artaxerxesnek a' tiszta vizet. — Szívemből újítom kérelmem' kieszközlését 's gyermeki örömmel várom a' választ, melly reám nézve olly sok nyugtatást hozand. — Minden tisztelettel maradtam a' tek. titoknok urnak alázatos szolgálja Bölöni Farkas Sándor m. k. Kolozsvárt sep. 24k. 1835.“

Addig is míg ezen új alapítvány az igazgatóság'nak béjelentetnék, a' hazafi szép tettet a' koszorús írónak előlegesen mélt. gróf Teleki József előlülő megköszönte. —

Továbbá ő es. kir. Főhercezségének a' Nádorpartfogónak a' m. Elölülőhöz intézett legújabb hivatalos tudósítása szerint bold. Házy Aloiz a' m. k. u. Kancelláriánál concipista végintézete 10ik pontja szerint a' m. t. Társaságnak 500 pengő fr. hagyott. — Ezekhez Külkey Henrik hites ügyvéd ur, azon tiszteletdíjt, melly neki Ifland' „Végrendelet“ című dramájának általa készült, 's a' m. tud. társaság' Külföldi Játékszine' Xd. kötetében kijöendő fordításáért járna, szinte az akadémia' pénzalapjának néminemű gyarapítására szánta. Mennyiből álland ez, csak a' könyv elkészülése után leszen tudva. — Végre legújabbán egy, magát meg nem nevező hazafi ugyanezen célra 88 ftot. 12 krt. adott által alulirnak pengőben. Pesten, oct. 12. 1835.

D. Schedel Ferencz,
titoknok.

Lőcsén october' 6-ikán tartatott Szepes vármegye' tisztújító széke örökös főispán gróf Csáky Károly ur' elnöksége alatt: Sáros, Gömör, Liptó, Abauj-

vármegyék' fényes küldöttségeik' jelenlétében. Első alispán köz felkiáltás által megmaradt Almásy Lajos k. tan. és arany sarkantyús vitéz. 2ik alispán szinté felkiáltás által maradt Korotnok Ignác, k. tan. Főadószedő szavazás által lett Sváby Károly. A' magurai járásban főszolgabíró felkiáltás által maradt Görgey Arnold. Alsószolgabíró szavazás által maradt Lányi Ferencz, és szinté szavazás által lett Mattyasovszky Ince. Aladószedő felkiáltás által lett Sváby Ignác, eddig kárpátaljai adószedő. Eskütteknek kiáltattak ki Doleviczenyi György, Schneider János, Matyasovszky János. — A' kárpátaljai járásban főszolgabíró Moncsó István, és alsószolgabíró Mattyasovszky Boldizsár köz felkiáltás által megmaradtak. Aladószedő szavazás által lett Merez András. Eskütteknek kikiáltattak: Spóner Antal és Glósz Lajos. — A' lőcsei járásban szinté felkiáltás által megmaradtak főszolgabíró Bobest Máttyás, és alsószolgabíró Görgey Márton. Aladószedő szavazás által maradt Tóke József. Eskütteknek kiáltattak ki Glósz Sándor, és Berzeviczy István. — A' bányai járásban: főszolgabíró szavazás által lett Jóny Vince. Alsószolgabíró felkiáltás által maradt Jancsó Antal. Aladószedő szinté felkiáltás által megmaradt Jancsó Ferencz. Eskütteknek kiáltattak ki Kasli Ferencz, és Gundelfinger Zsigmond. Főügyész szavazás által megmaradt Ujfaluassy Ferencz. Alügyész felkiáltás által lett Glósz Károly. — Számvevő felkiáltás által maradt Doleviczenyi Pál. Utak' igazgatója felkiáltás által maradt Máriaassy János. Nemesi pénztárnoknak minden jelelés (candidatio) nélkül közakarattal megerősítették Tóthfaluassy Lajos, és hasonló módon megerősítették a' földmérés Fabriczy János, az orvos Fortmeyer József, a' járásbeli sebészek, a' kősmarki állomási biztos Cornides Pál és a' korotnoki biztos Koztolányi. Lőcsei állomási biztos pedig felkiáltás mellett megmaradt Ujfaluassy György. — Végre a' mélt. főispán kinevezte: Főjegyzőkné egyenlő ranggal és fizetéssel Jancsó Józsefet és Engel Sándort; fizetéses aljegyzőnek Spóner Tivadart, fizetéselen aljegyzőnek Máriaassy Albertet; levéltárnoknak Bárdosy Eleket, a' jegyzői kanczellária igazgatójának Nagy Lajost; jegyzői irnokoknak Gundelfinger Károlyt, Ribiczey Ferdinándot, és Spiegel Jánost; levéltárnoki irnoknak Zaffry Pált. Tiszteletbeli ügyészeknek megerősítették Merez Pál, Sváby Gedeon, Ribiczey Vince; hozzá járult Lányi Ferdinand, önként lemondott Visland András. Hajduk' hadnagyának megerősítették Gundelfinger Ferencz.

A N G L I A.

Az angol Courier szerint a' belga királynak Angliába utazására lett elhatározása oly hirtelen 's titkon történt, hogy még a' belga követ az angol udvarnál sem tudta urának e' szándékát mindaddig, míg hajót kőnie nem kellett. Leopold király e' váratlan jövede most, midőn némelly orangeferfiak szándéka a' széköröklés változtatása iránt Angliában közhírre jött, természetesen igen szembeötlő, 's mindenféle véleményre ad okot; és senki sem hiszi, hogy utazásával semmi politikai cél nem lenne összekötte.

Mi részünkről csak testvérnénje barátságos meglátogatását véljük utazási céljának, mivel a' belga királyné nem ismerős még személyesen. Azonban igen hihető egyszersmind, hogy Leopold király személyesen akar értekezni ministereinkkel országá mostani helyzetéről.

Nem csak O'Connell, hanem az oppositio valamennyi hírlapja sürgeti a' felsőház javíttatását. O'Connell példájára Wilde ur is nagyon forgatja e' kérdést, de nem helyesli, hogy a' felsőház tagjai a' nép által választassanak holtiglan, mert „hisz a' mostani peerek is csak holtiglan maradnak a' felsőházban.“

O'Connell edinburgi beszéde vége: „Legyünk egyek; a' lordok, a' toryk is azok; mindnyájan azon egy célra törekszenek, 's valóban, az eszközválasztásban nem igen aggódnak ők. (tetszés.) 's a' t. Egyik legszebb szomorujátékunkban, melly becsületére válik az angol irodájának, 's mellynek láthelye derék hazatokban van helyezve, (Macbethben) Macduff lady kis fíja, anyja tanítását hallgatja, ki arra inti őt, hogy becsületes legyen, mert, úgymond, „a' rosakat mind fölakasztják.“ „Anyám! kérdé a' fíu, valamennyi rosz fölakasztatik e'“ Valamennyi együtt, kis majom!“ félel az anya némi zavarral; „a' becsületes emberek akasztják fel őket.“ „Akkor, anyám, úgymond a' füeska, a' rosz emberek ugyan nagy bolondok; mert elég rosz van, hogy megverhessék a' becsületes embereket, 's fölakaszthassák őket.“ A' rosz toryk ezen elvet, mig erősbek valának, jelesen alkalmazák 's a' t. O'Connell itt ismét Peel tamworthi beszédére jó, védi ellene az amerikai demokratiát, 's keményen megrója azon dicséretért, mellyet Lajos-Fülöpre 's ministeri törvényeire halmozott. Ezen beszédét illy szókkal fejezé be: „Honfűársim örömmel fogják hallani, mikép fogadtattam Angliában 's Edinburgban. (hosszszantartó dörgő tetszéskiáltozás) E' kiáltás hangja Irland egyik végétől a' másikig, — az óriásgáttól, a' Cleari fekéig, — fog hangzani, 's nemesak egy hű szívü irlandi érzendi megindulni 's fölemelkedni szívét, ha meghallja, miképen fogadott engem Skótzia; engem, az egyszerű irlandit. Nem egy irlandi anya, midőn melléhez szoritandja gyermekét, 's irlandi hangokkal fogja álomba ringatni, honja nemes hangjai közt ama' skót daltis el fogja zengeni Wallace hősrül. (kedves skót népdal.) 'S midőn azután kedvence alszik már, halk imádságot fog susogni, hogy áldja meg Isten azon nemes lelkü népet, melly „Old Irlandnak“ segedelmet nyújtott a' szükségben.“ O'Connell a' sűrű tömegek szünetlen dörgő tetszés-kiáltozásai között tért vissza Waterlooakba, hol már sokan vártak rá. A' gyülekezet Carlton-Hill-en nyugalmasan oszla széllyel. Estve lakomáztak. Lako-

ma után ismét beszédet tartott; tárgya egy volt a reggelivel, folyvást arra izgatván hallgatóit, hogy a lordok mostani házának véget vessenek. — A' glasgowi lakomában, mint a' szabadelmű lapok hirdetik, mintegy 250 — 400 leggazdagabb 's legtekintetesebb polgár vőn részt. Az áldomások közt hallható vala következő is: „Sussex hgnek, 's a' kir. család azon tagjainak, kik nem feledeék el azon elveket, mellyek őket a' királysziékre juttaták.“ A' miniszterekre 's a' vendégre mondott áldomás, kit az előlülő Irland Wallacejének nevezze, nagy lelkesüléssel fogadtatott. O'Connell ez uttal majd a' legkeményebb beszédet tartotta eddig jártában. It is folyvást felsőházjavításról értekezék, 's elbeszélvén azon ármányokat, mellyek következésében a' reformbill létesülte után a' kormány ismét tory kezekbe jutott, 's a' parlament feloszlott, így folytatja: „Mint hogy a' whigek a' népnél hitelöket veszíték (akkor) az udvar pedig szivből gyűlölte őket, Wellington használta a' körülmények kedvező helyzetét 's felosztatá a' parlamentet. A' toryk mindenféle eszközöskék által annyira jutottak, hogy majd kedvező parlamentet alkottak össze, majd folyvást kezeikben tarthaták meg a' hatalmat. De a' reformbill mind e' mellett is olly jelesen munkált, hogy még is győztünk 's a' t. A' whigek maguk is megcsalatoztak, mert miután Segrave lordot kinevezték, ennek nem volt sürgetősb dolga, mint jobbra fordulnia, 's új pajtásához szegődni, kikkela' whigek ellen szavazott. Azon kir. szabadékbant tehát, mellyel peereket teremhet, semmi gyógyeszköz nem vala. 'S millyen gyógyeszköz álla tehát a' nép szolgálatjára? Sem millyen 'st. Végre O'Connell előadja vázlatban, mikép ohajtáná a' felsőház javittatását, t. i. választás által. — Úgy hogy minden 200 ezer fő Nagybritanniában egy lordot válasszon, honnan 24 millióra 130 peer kerülne ki. Azonban jobb javaslatot is elfogad.

FRANCZIAORSZÁG.

Odilon-Barrot sept. 20. Torignyban volt Manche megyében, hol 300 választó és számos egyéb tisztos polgár fényes lakomát adott neki. Lakoma közben nagy tetszés közt beszédet tartott az (mint nevezé) alapegyezés nyilvános megsértése ellen, a' legújabb törvények által. „Egyetértés e azon köz hallgatás, ugymonda, melly mutatkozik? Nem. Uraságtokra hivatkozom mindnyájokra: elbátortalanulás az 's idegenség hallgatása. 'S mi eszközt hagytak a' polgároknak érzelmeik kifejezésire? Nem a' sajtóról szölok, mellynek nem akarják megengedni, hogy a' közvélemény képviselője legyen; sem azon kérelmekről a' kamarákhoz, mellyekről tudósítani sem vélik már érdemesnek. Az egyesületek, magányos összejövések, a' rendőrség kényére bizvak,

's milly rendőrségére! A' hivatalos és törvényes egyesületeknek, millyek a' nemzeti őrség, a' hatósági 's megyei tanácsok, szabad ugyan tisztelkedni miniszterink előtt, de ha gáncsolni, vagy inteni bátorkodnak, azonnal felosztató rendelés fenyíti a' merészeket. A' szólás országunkban mindenütt csupán a' hízégsnek 's hazugságnak van megengedve, az igazságnak pedig tilos. 'S mi következése? az, hogy a' kormányzók, kik az általok kényszerített hallgatás értelmé felől nem csalatozóknak szinlekeznek, buzdítgatják egymást szabadság elleni merészleteikben. „Nem mecczannak, úgy rebesgetik, azért is tovább mehetünk, tegyünk még egy lépést tovább.“ Így jutnak a' mélységig, 's csak a' zendülés lármaharangja ébresztendi föl őket. Nem csak a' chartát, hanem a' nyilvános erkölcsiséget is megtámadták. — Kijelöltem a' gonoszt, tehát joguk van Uraságtoknak kérdezni tölem: milly eszközzel lehetne segíteni a' bajon? Ha a' charta sérelme, rendelések által történt volna, azt felelném, a' mit 1830ban, hogy t. i. „a' kormány törvényen kívül helyezé magát; erőszakra hivatkozik; határozzon tehát az erő köztünk és közte.“ — De a' gonosz, törvény által okoztatott, 's csak törvények által lehet 's kell azt ismét helyre hozni. Az, mit a' választótest fog akarni, határozandja el az ország sorsát; rajta fekszik az egész felelősség. Már 1830ban megpróbálá egész erejét a' választó test; akará a' pairség származékosságát (örököségét) eltörleszteni, 's bármi kedvellen volt az a' kormánynak és pairségnek, még is eltörültetett. Ha a' választó test akarja, hogy a' pairség visszaadja az eskütsziéknak az attól elvont hatóságot, akkor a' tehetetlen aristokratia valamennyi rosz vágyinak meg kell semmisülni a' nemzeti akarat e' nagy kifejezése előtt. Bizzanak tehát a' választó testek által törvényesen kifejezett közvéleményben. Készüljünk el előre e' harcra, melly határozó leendő országunk jövődjére, ennek eszközlése és sikere legbiztosb ovószér erőszakos támadások ellen. Bár legközelebb választásunkkor közös egyesületi szózatunk legyen: „Semmi revolutio!“ de egyszersmind: „semmi visszahatás!“ — „A' polgári bátorságnak szánt áldomással rekesztem szavaim. A' katonai bátorság biztosítá nemzeti függetlenségünket; egyedül a' polgári bátorság biztosíthatja szabadságunkat 's belső jóllétünket.“ (Öst. Beob.)

Sept. 24én Parishan olly iszonyu zápor esett erős zivatarral páruktan, hogy Montmartre utca majd egészen vízbe borult, 's egy sarokházat olly annyira kimosott, hogy számos munkás verítékébe került megmenthetni azt összerogyástól. Valamennyi lakó kifutott belöle, csak egy vén-

asszony nem, ki a' legfelsőbb emeletben lakott és szobájában maradt, azt vélvén hogy ugy is elég ideig élt már, 's azon hihetőleg még kevés pillantásnyi életidő végett, nem akart csöndében háboríttatni. — A' Journal des Débats körülményes cikkelyt ad azon kicsapongásokról, mellyek most az egyesült Éjszakamerika déli részein a' rabszolgaság-pártoló statusokban a' hirlapok ellen történnek. A' Journal d. Débats mind-ebből azt következteti, hogy a' sajtószabadság korlátoztatása szükségét ezen amerikai statusok is áttallátják már. A' National így elmélkedik a' rabszolgaságról: Szoros de egyszermind szomorú igazság az, hogy azon statusok, mellyek a' rabszolgaságot előbbi gyarmati állapotjuk örökségeként vették által, azt egész mostanig csak az által tarthatták fen, mivel azon állítást akarák elhíttetni valónak: hogy a' barnák nem emberek 's nem hozzájuk hasonló; 's ezen utálatos állítás miatt, hogy idővel a' barnák szaporodó számából 's értelmi kifejlésükből eredő veszélyt megelőzhessék, más még gyalázatosb javaslatokat tettek. Így a' természetök törvénye által büntetéssel fenytett gonosztét: valamelly barnát irni tanítani; gonosztét őt arra oktatni, hogy lelke van; 's mostani nyomorult életén túl egy más jobb világ reményével vigasztalni! Gonosztét bibliát adni kezébe; 's mivel e' gaz törvények daczára, vagy is inkább épen azon utálat által, mellyet a' szerencsére mindig növekedő fehérszínű emberek számában gerjesztének, mind a' vallás vigasztalásai, mind az értelem fölvilágítása egész a' barnáig eljutott, 's alacsonyságából fölmagasította őt, teherhordó baromi élete fogyatkozásiban 's fájdalomban erősíté; a' természetök azon gyalázatos törvényalaku hazugságát, hogy a' barna nem ember, megezáfolá, 's a' barna törzöknél történt megtámadtatását az emberi méltóságnak, az emberi méltóság megtámadtatásával a' fehérszínű emberfajnál kelle védelmezni. A' legnagyobb igaztalanság, mellyet a' fehérszínű férfiak, a' rabszolgaságra épített rendszer védelmében elkövetiek, azon javaslat, mellyet, mint említik, Virginia törvényhozása elibe terjeszteni szándékoznak, t. i. hogy tiltassanak el a' felszabadítás párthívei gondolatáinak szabad közre-tételi jogát.

Mint emítettük, az új sajtó-törvények már használtatnak a' lapok ellen. Első megtámadás a' Reformateur Jeanus lap ellen történt. A' cél az, hogy a' sajtók kiállhatian bírságok által tönkre jussanak. Illy körülmények közt a' kormány ellenei más eszközökhöz nyúlnak, mellyek már egyizben a' restauratio alatt a' hirlapvizsgálatokban is voltanak divatban. Hirlapok helyett a' kis könyveket, röpkeirományokat bo-

csátnak ki 's terjesztgetnek el igen olcsó áron, 's általok a' sokaságot még inkább magukhoz csábítják, mint a' lapok által, mellyekre vagy elő kell fizetni, vagy kávéházakban 's olvasó-helyeken olvashatni azokat. Lamennais új munkája 12 garason kél, O'Connell heves beszédeit pedig az angol toryk 's a' franczia kormány ellen két garason árulják. Persil az igazsági minister, ezt meg akará gátolni, 's föllépe a' könyvek és röpkeiratok ellen, mit hogy annál alaposabban tehessen, elszedeté Voltaire és Diderot régi ismért 's elterjedt munkáit. A' J. des Débats kikel e' rendszabály ellen egy cikkelyben, 's veszélyesnek nyilvánítja. Első következése ugy mond az lesz, hogy igazolni fogja mind azon szemrehányást, mellyel már több izben illették a' mostani kormányt, mintha tudnillik a' restauratio elveire tért volna vissza 's a' t.

SPANYOLORSZÁG.

A' Moniteur és Journal de Paris oct. 3áról jacai levél szerint jelenti, hogy a' navarrai párt közül, melly egészen széllýelszóratott, különféle helyeken több mint ezer ember esett fogságba 's harmadrésze alig mehet vissza Navarrába. — Mult hónap 20a körül több csata történt a' krisztiniak és carlositák közt, de róluk mindeddig nincs világos adat. Bayonnei levél értelmében a' Mena völgyben volt egy ütközet; st. sebastiani hir szerint pedig egyik Orozcónál, másik Balsa-medánál 's mindkettő a' carlositák vesztire. Guergue gen. Barbastrót akarván meglepni, hol Montes gen. tartózkodott, ezen célja létesítésére sept. 7 's 8 közti éjt választá; de mivel a' sebes esők miatt Cinca folyó megáradott, kénytelen vala tervét félben hagyni. — Az erről tudósított 's 10 ezer emberből álló ellenfél minden készületet megtett, hogy őt elzárja, de Guergue hat napi igen terhes iramlat által, csakugyan megszabadult. 14én Cataloniába visszakerkezvén, Organyába jött, 's ott Pastors general hirtelen megtámadta 's Urgel felé visszanyomta, miután las tres Puentesnél 600 emberét részint megölte, részint elfogta; ellenben maga csak 7 holtat 's 16 sebest veszte, ha saját tudósításának hihetni. Sept. 21e óta a' carlositák épen nem haladnak előre, 's minden ütközést kerülni látszanak. Utóbbi mozgásaik oda céloznak, hogy a' Francia és Spanyolország közti közösülést gátolják. Az angol segédsereg eddig 4473 gyalog, 's 415 lovagból áll.

A' Messenger azon Bayonneban elterjedt hírt közli, hogy Mendizabal elbocsáttatását kérte, mellyet a' királyné 25én el is fogadott; a' Messenger nem akarja ugyan ezt egészen hinni, de megvallja, hogy Mendizabálnak van oka elégtelenségre. Aranda, kit las Navas elibe kül-

dött, azt visszavonulásra 's a' ministerség ígéretének hiteladásra indítani, visszaérkezett Madridba, 's jelenté las Navas választ, melly így hangzik: én cselekvényeket akarok, 's üres ígéretekkel magam' elámíttatni nem hagyom. Ezen válasz Mendizabal urat keserűen sérté. Egy küldöttség a' városi katonaságtól, szerencsét kívánt Mendizabal urnak új hivatalához, de Mendizabal élénk indulattal azt felelé: ő látni kezdi, hogy nyíltsága, 's buzgalma a' közjó iránt az országnak semmit sem használhat; mert ígéreteinek nem hisznek; 's ha ez így megy, kénytelen elbocsátatását kérni. — Egy saragossai levél sept. 25-éről így beszél: Zendületi kormányunk hatalmas előlépéseket tesz. Mi itt úgy hisszük, hogy Mendizabal minister a' juntákkal alkudozni fog; mert nem a' junták sorsa függ ötöle, hanem az övé a' juntáktól. Mi egyszívvel lélekkel Palafox helyett Minát akarjuk az arragoniai katonai parancsnokságra, melly Arragoniát, Cataloniát 's Valenciát foglalja magában. Addig azonban a' fegyvert le nem tesszük, míg cortest összehíva nem látunk. —

A' Gazette de France következő fölvilágítást ad a' valenciai újabb zendülésről, melly Almodovar gr. elnököt elűzte. Cabrera (egy carlosparti guerillero) nagy előmenetelt tön a' valenciai környékben; Rebiáls mellett egy krisztinai csapatot megvert 's 60 urbanót agyonlövetett. Ezen hír nagyon fölbőszíte mindenkit. Valenciába érkezvén a' tudósítás, az ottani Decamisadók a' nagy térre gyülekeztek, gyalázni kezdék a' juntát 's árulásról vádolni, hogy nekik fegyvert nem adott. Almodovar, bizván eddig tapasztalt népszerűségében, a' városház erkélyére lépett, 's beszélni akart; de füttyöngés 's közápor kényszeríték őt az erkélyt oda hagyni. Nem sokára ezután, ugyanazon emberek, kik nem rég 150 carlosita száműzetését kívánták, halálos ítéletet mondanak fejére. Sietve egy a' kikötőben fekvő angol briggre menekvék, 's aligha Barcelonába nem ment. Újabb hír szerint hivatalába visszaiktatása nem valósult meg.

A' madridi udvari lap igen kimélő kifejezésekkel beszél a' juntákról, 's ha eddig azok' tetteit zendülésnek hívá, most kimélőbb, szakadás, (excision) névvel czimezi. „Épen a' kívánatok 's fölírások különfélesége „ugymond, annak legerősb bizonyossága, hogy a' jelen szakadás, melly azokat eszközölte, nem az, a' mit sajátképen insurrectiónak nevezni lehetne. Csak úgy kell a' junták fölírását tekinteni, mint a' szabadság 's Izabella thrónja iránti buzgalom jelenségeit. Illy szakadásokat könnyű megszüntetni; egy marok homok, ha azt alkalmas időben vetjük, lecsilapítja a' szorgalmas méh-respublica zajongását.“ — A'

Mendizabal ur eszközölte rendszabályok közül igen helyes az, mi szeriat azon pénzmennyiség, melly a' secularizált barátok tartására volt szánva, olly módon tőkésítették, hogy kész pénz helyett mindeniknek egy darabföld adatik, melly szintannyi jövedelmet (naponként 4 realt) ad. Ez által a' barátokat részint mentekké teszi azon kellemetlenségtől, hogy nyugpénzőket ki ne kaphassák, részint munkás hasznos polgárokká idomítja az eddig henye élődotket. —

A' Globe szerint Spanyolország állapotja, Rayneval urnak, a' madridi udvar melletti francia követnek, a' párisi külügyi ministerséghez küldött tudósításaiban igen sötét színekkel festetik. Rayneval ur véleménye szerint a' főnehézség, mellyel Mendizabal urnak a' kabinet szerkeztésben harcolni kell, azon féltő irigységből származik, mellyet az angol befolyás indít Spanyolországban. De min alapul hát ezen féltő irigység egy olly kormány befolyása ellen, melly köztudomás szerint, mindig ellene volt spanyolszövetségese belső ügyeibe avatkozásnak? —

Las Navas gróf Madrid felé nyomulásától irják, hogy utját mindeddig folytatja 's Aranjuez-től hat legua távolságra jött. Aranda, az elibe küldött engesztelő, erős szándékunak találta utját állhatatosan folytatni. Ő semmivel sem elégtül meg, míg csak a' kormány elegendő téttdolgok által ne bizonyítja, hogy ígéreteit teljesíteni őszinte akarátja. Ezen küldöttségre, melly czélját ekként elhibázta, egy második következő, mellynek talán kielégítőbb sükerét reménylhetni. Aguilar tanácsos, föllengő liberalismusáról 's las Navas iránti barátságáról egyiránt ismeretes, küldetett hozzá másodikban. Annál inkább várhatjuk ezen alkudozás ohatott sükerét, mivel l. Navas gr. serege az urbanók minapi elpártolására meggyöngült, kik siettek honukba visszatérni, 's ő fölsége rendelkezésének engedni, minek a' gróf további határozásaira bizonyosan befolyása leend. — Magányos levél szerint l. Navas gr. Aranda küldöttnek, ki a' regensnének Madridból elutazandásával fenyegetődzött, azon esetre, ha a' zendülések le nem csilapodnak, így válaszolt: „Ám legyen! mi a' regensnét elutaztatjuk, 's a' kis királynét elragadjuk.“ — Ő Arandát, kivel baráti összeköttetésben van, nem is akará kihallgatni küldötti szerepében, hanem ebédre hívá, mint barátját 's kéré, hogy küldöttségéről mit se szóljon. — A' gróf ultimatumá már megérkezett Madridba, mi szerint ő azt kívánja, hogy a' cortes haladék nélkül hivassék össze; hogy az egész madridi őrsereg Navarrába küldessék, 's Latre gen. katonái, kik az urbanókkal egyesültek, a' városi katonasággal legyenek a' fővárosnak egyedüli őrserege. — Újabb hírek sept. 25-éről a' ministerség helyzetére nézve sokkal nyugtatóbban

szólanak. — A' ministerség-alkotásban új csorba esett Almodovar gr. valenciai elnök elűzése által, ki e' baja következtében nehezen fogja a' hadi tárczát elfogadhatni.

Bayonneból sept. 30-áról azon igen különös, de teljes hitelt eddig nem érdemlő hír érkezett Saragossába, hogy d. Carlos 24-től 26-ig serege közepéből egyszerre eltűnt. Az Indicateur e' történetről így beszél: míg egy részről határszé- li hírek állítják, hogy d. Carlos 6 zászlóaljjal Santanderbenyomult, más részről utazók ismét azt beszélik, hogy a' praetendens 23-kán főhadiszállásáról hirtelen elenyészett. Némelyek szerint Madridba akar menni, hogy magát az ottani népnek megmutassa; mások szerint, lemondván ügyéről, melly minden haladás és jobbra fordulás nélkül, oly régóta pangó állapotban senyvedez, visszatért Franciaországba, mellyen hihetőleg most is olly békésen fog keresztülmenni, mint először. Ezen hír erősebb bizonyulásra vár. — Kevésbé kétséges, hogy d. Carlosnak két ügyvivőjét elfogták a' krisztiniak; egyiket, ki Cataloniába küldetett, a' st. Jaquesi hidnál; másikat sept. 26-án a' behobiei hidfőnél. Ez utóbbit látván, hogy a' királyné katonáival áll szemközt, elhánnya magától írományait, 's illanni akart árkon berken keresztül; de a' vörössapkások elérték, 's egy közülök törét irgalom nélkül szívébe döfte. Későbbben, de már igen későn, vette csak észre, hogy saját sógorát döfte le.

PORTUGÁLIA.

Espoir hajó Lissabonból azon hirt vivé sept. 15-én Angliába, hogy a' portugáli kormány, a' spanyol követ minden unszolási daczára is vonakodott Spanyolország belügyeibe avatkozni 's így nem fog oda segédsereget küldeni. Ez sept. 9-i cabinet-ülésben határozottatott el. A' minister-tanács nehezen tudott a' kérdés iránt megegyezni, 's az 4 szóval 2 ellen döntetett el. Mint ellenzők, Saldanha 's a' tengerügyi minister Jerivis d' Attogua, neveztetnek. Portugáliában félni látszanak igen, hogy, ha Spanyolországban az 1812-ki alkotmány helyre áll, az Portugáliára is megrázó hatású lesz. A' közbejárulás ellenzői egyebek közt azon okkal is éltek, hogy miután Estremadura zendületi állapotú, vagy legalább a' királynétől elszakadt, nem is képzelhetni, miuton lehetne a' portugál sereget Navarrába szállítani. — Az alkudozások, a' királyné 's Koháry-Coburg hg. közt létesülendő egybekezelésre nézve, folyton folynak. —

A' Journal de la Haye szerint a' spanyol tartományokban kitört zendülések következtében, Portugália állapota is arra látszik hajlani, hogy a' túlzó liberalisok a' mérsékelt oszttály 's az 1826-iki alkotmány pártolót legyőzzék. Ez utób-

biak az angol és francia kormány védelme alatt állanak; az elsőbkek ellenben a' párisi Comité directeur (intéző biztosság) az angol radicalok, 's a' spanyol zendületi clubok fejeivel szövetségvél, kivált a' spanyol dulók küldöttei nagy befolyást nyertek Lissabonban, úgyhogy a' ministeri párt, mellynek feje Terceira hg., csak alig tarthat velök súlygyent. — Az ultraliberál (túlzó szabadelmű) párthoz tartozik számos nemzeti ör, 's altiszt a' genie- és pattantus seregből; de magas és széles hatású emberekkel vannak összekötöttesben. Ezért a' ministerség aristokrata tagjai nem hisznek már tisztársaiknak, 's minden pillanatban félnek az elárultatástól.

NÉMETORSZÁG.

A' hajorlapok Rothschild S. és fiai hirdetését közlik, mellyben jelentik, hogy a' dunajnai csatorna létrehozására törvényesen elismért részvényes társaság, az ő intézkedések 's vezérletük alatt már részben összeállott, 's felszólítják a' közönséget, hogy ahoz minél többen járuljanak. A' részvényes társaság szabadékon nyer 99 évre, olly hajóbért húzhatni, melly az eddigi szárazföldi vitelbérnek hasonló távolságra egy harmadát teheti hasonló teherrel. A' csatorna ásatását a' kormány magára vállalta 8,530,000 forintért, úgyszinte annak tisztán tartatását is, a' társaságnak (105,000 frt. évenkénti) költségén, miről minden félévben számolni fog. A' csatorna hat év alatt fog elkészülni, úgy, hogy hetedikben már hajózható lesz. Ugyszinte magára vállalja a' kormány, ha a' társaság kívánja, a' díj 's bérszedést is saját tisztviselői által, azoknak adandó illó fizetés mellett. A' részvényesek a' részvényártól évenként 4 százalékot (percent) kapnak a' csatorna elkészüléseig, azon tul pedig a' szokott osztalékot az évi nyereségből. Azon esetre, ha a' csatorna elemi akadályoknál fogvást a' kikötött hat év alatt nem készülhetne el, a' statuskormány jót áll a' részvényeseknek tőkéjük kamatiért mindaddig, míg a' csatorna tökéletesen elkészülend. A' részvények összesége tíz millió forint, beszámolván azon negyedrészt is, mellyet a' statuskormány veend által mint részvényes. Egy részvény ára 500 forint. A' fizetés úgy történik, hogy mihelyt az aláírás megtelik, az aláírt összeség tíz százaléki része azonnal letétezik, a' többi pedig meghatározandó időkben 's mennyiségekben 24 hónap mulva fizetetik le.

Berlinből sept. 18-ról az Allg. Ztg. e' furcsa tudósítást közli: „Itt azon hir szárnyal, hogy Adalbert (Béla) herezeg, Vilmos herezegnek királyunk egyik testvérének fija, Olga nagy herezegasszonnyal fog egybe kelni. — A' gyakorlatok Kalisch mellett a' monarchák megelgülesökre folynak, de minthogy néhány főtiszt

és tisztviselő az élelemszer-szállítás körül nagy csatlásokban találtatott, ezek azonnal Sziberiába küldettek. A' hannoverai ujság következőleg beszéli el azon eset körülményit, melly a' fölfedezésre alkalmat nyújtott: Az orosz czár egyszer végig ment az őrsereg homloksora előtt, 's megpillanta egy vén katonát, kit személyesen ismervén megszólita: Hogy vagytok? kérdé őt a' császár. Jól, fölség, vala a' felelet. Hogy tetszik nektek itt? Jól, fölség. Megkaptok e mindent, 's bőven? A' katona fenakadt, végre késkedő akadózással mondá: O, igen is, fölség. A' czár figyelmessé lön. Mit kaptok reggel,? kérdé tovább az agg vitézt. Kenyeret, fölség. Mit déleiben? Kenyeret, fölség. Mit estve? Kenyeret, fölség. Te hazudol, kiált a' czár, ez lehetetlen. A' többihez fordul tehát, kik mindnyájan ugyanazt erősíték. A' czár kinyomoztatá a' vétkeseket, 's megbünteté őket. —

BELGIUM.

Az Allg. Ztg. azt írja Brüsseltől, hogy a' képviselőház sept. 14én bizonytalan időre elhalasztá üléseit 's hihetőleg csak néhány hét múlva gyülemét össze. A' képviselőház, a' belga királyság külön fenállása óta még nem volt olly szorgalmas és serény, mint ez ülés alatt; mert azon kívül, hogy a' követársak meghatalmazásit sorra vizsgálta, 's bevégezte, nyolcz külön törvényjavaslatot vitázott meg 's fogadott el. E' törvényjavaslatok közé tartozik a' fensőbb tanítást tárgyazó törvény, az idegeni törvény, a' honosítás föltétei, 's még egy, az idegen szolgálatban levő belgák iránt. Az e' javaslatok fölött megnyitott vitázatok közt még is legfontosabb 's élénkebb volt az, melly a' genti pamutgyárok érdekében a' külső pamutszöveteket 's műveket vagy egészen kizáratni, eltüntetni, vagy rájuk az eltüntetéshez hasonló vámot sárgete rovatni. A' kamara biztossága pártolá e' javaslatot, 's hihetőleg el is fogadta volna azt, ha még a' vitázat közben a' schweizi cantonok meghatalmazottja jegyzéket nem nyújtott volna be a' belga követhöz Parisban, mellyben oda nyilatkozott, hogy ha Belgium a' külső, 's ezzel a' schweizi pamutszöveteket kizárja, Schweiz viszatorlársképen a' belga posztót, 's egyéb gyár-műveket fogja kitiltani. Hasonló jegyzék érkezett francia és porosz kormányoktól is. Mi az egész vitának véget vetett, 's a' külső pamutgyárművek behozatása ezentul is szabad maradt.

Brüsseltől octob. 1ről írják, hogy ottan több nap óta orvosi gyülekezet van együtt, melly mintegy utánozza a' német természetvizsgálók gyülekezeteit. A' tudósító Brüsseltől nem igen kedvezőleg szól róla: „Nagy jelentésű ugymond e' gyülekezet már csak azért sem lehet, mert Belgiumban általjában nincsenek nagy orvosok.“ „Azonban,

hozzá teszi, már az eddig tartott néhány ülésben is igen kitetszik a' kölcsönös közlés 's megpendítés haszna. De néhány odaérkezett francia orvos is nagy érdeket adott a' gyülemeknek. Név szerint indítványok tétettek a' törvényszéki orvostudományról, mellyek nem maradandnak befolyás nélkül törvényhozásunkra.

A M E R I K A.

Brazilia. Londonba Braziliából jun. 24tg. érkeztek tudósítások. A' congressus együtt volt, 's a' penzérték-szabályozással foglalkozék. A' kormányválasztásnak augusztus végével kelle végbe mennie. A' két kijelelt közt Padre Feijo volt a' legnépszerűbb; az ellenzés leginkább csak vallásos alapon épült. A' követház egy végzés által junius 15ről donna Maria, Portugáliának mostani királynéja, minthogy már elfoglalta a' portugáli királyséket, kizáratott a' brazili széköröklésből, 's helyette Januaria hercegasszony, d. Pedro leánya ismértetett el, bátyja, II. don Pedro mostani császár maradékai halála után, a' brazili császárszék örökösének. — Az éjszakamerikai statusokban sokat beszélnek bizonyos Lexington nevű nagy gőzhajóról, melly sebesebben halad mint valamennyi eddigi gőzhajó. Hossza 208 láb, szélessége 22, mélysége 11½; kerekének átmérője 24. Lexington Ujyorktól Providenceig 12 óra alatt megyen, mi egy órára 17—18 angol mérföldet teszen. — Egy a' nyugoti statusokban kijövő hirlap szerint mult jun. 23án egyetlen révben (st. Louis) huszonkét különféle nagyságú gőzhajó horgonyzott! A' gőzhajók által megfutni szokott távolságok Éjszakamerikában ezernyi tengeri mérföldre mennek.

GÖRÖGORSZÁG.

Hellaszból ritkán vehetni hiteles részrehajlatlan tudósítást. Minden hozzánk érkező hír a' bajor politikai lapokon megyen keresztül, 's a' minő hitelességgel bírnak azok, szintazzal adjuk mi is az e' tárgyi közleményeket. A' müncheni politikai ujság Athenéből kivonatok közöl valamennyi görög lapból. E' kivonatokban többek közt azt is olvashatni, hogy maga az orosz kormány javasla Durham angol követnek a' st. pétervári udvarnál, hogy angol hajón tegye az átmenetet a' dardanellákon, de Durham l. az ajánlást nem fogadta el, mert kormánya világos utasítása szabályozta őt eziránt. Ugyane' kivonatokban olvashatni továbbá, hogy a' „Sotir“ (Mégváltó) ellenzéki hirlap ismét föltámadt, 's igen keményen bírálgatja Armanberg grófot, a' statuskancellárt, ki általjában status kancellársága óta igen sokat vesztette előbbi népszerűségéből. — Néhány hét előtt öt németel azon szerentsétlenség történt, hogy estve egy híg és fris oltott meszű fedetlen gödörbe pottyantak a' városban. Benne mindnyájan rúdul megpörköl-

ték magukat, 's közülök egy katona, kevés nap mulva meg is holt. E' nem politikai hírekhez, a' politikai ujság még azt is toldja, hogy Naupliában bizonyos Aristides nevű tiszt, kinek ismérsége vala ott egy fiatal smyrnai nővel, kénytelen volt Naupliát elhagyni, 's csapatostul Athenébe menni. Azonban híret veszi, hogy kedvese mással lépett jegybe 's ámbár a' hir nem volt igaz, ő még is engedelem nélkül Naupliába vágtat 's ott kedvese lakába rohanván, azt, egy épen nála talált 's versenytársnak vélt ifjuval együtt agyon szúrja, a' zajra előtermett rendőrök közül még hármat megsebesít, míg maga is sajnosan megsérülve összerogyik 's most Athenében van fogva.

TÖRÖKORSZÁG.

Esscid Mustapha Nedzsib a' tripoli új basa minden csavargás nélkül olly egyenes értelmű jegyzéket küldé az angol ügyviselőhöz Tripolisban, mellynek czélzásáról semmi kétség. A' jegyzék kereken meghagyja, hogy bármi portékát vagy árut csak a' három (Tripolis, Bengasi, Derna) illy végre rendelt révén 's a' szokott vám vagy díjfizetés mellett lesz szabad ezentul beszállítani. A' többi partfok 's révhely ostromzaratúnak nyilvánítottak, 's minden hajó, melly a' kijelölt réveken kívül másutt szándékoznék portékát a' tripolisi birtokba kiszállítani, elfoglaltatik, 's koboztatik. A' közlemény, mint az angol Times véli, nagy ártalmokra leend a' maltai hajózóknak.

Durham lord angol követ a' pétervári udvarnál, miután sept. 11én udvarlott a' szultánnál, 15én Pluto gőzhajón elutazott Odessa felé. — Esad efendi, az ország történetírója, 's a' stambuli török lap szerkesztője követté neveztetett ki a' persa udvarhoz az új schachnak szerencsét kívánni székfoglalásához. —

Albániai legújabb tudósítások szerint a' támadás e' tartományban tökéletesen le van csilapítva. Rumeli, Walessi, Mahmud basa, miután néhány nappal előbb Alessiot ostrommal bevette, sept. 18án 12,000 fővel Scutariba bement. A' szakadatlan esőzés gátolta ugyan eleinte seregei mozgását, de ezen akadály daczára is elsült neki végre teljesíteni a' rábizott munkát, Scutari lecsöndesítését. A' nép vénei, a' keresztyén papság, a' czéhek fejei, 's a' kereskedőség, nem különben a' külhatalmok Scutariban lévő consulai azonnal megtették tiszteletjüket a' basánál, ki mindnyájokat nagy jószággal 's lebecsátkozás-sal fogadá. Csak Hamzaga a' zendülők fő vezére, Hadzsi Idrisi, és Locheja néhány híveivel nem járultak még udvarlására. Mondják, a' következő hét valamelyik napján Hafiz basa, Scutari kormányzója, 's az albániai főbék közt vitázatot fog a' támadás oka iránt, Rumeli Walessi

jelenlétében, megnyittatni, mellyen a' nagyuri biztos, Wassaf efendi is meg fog jelenni, 's az egész dologról a' szultánt tudósítani. Hafiz basa még nincs helyébe visszaiktatva. A' kereskedőség arra kérte Rumeli Walessit, hogy mivel a' város úgy is csöndes már, adjon parancsot az albániai part ostromzára megszüntetésére; mire a' basa azt felelé, hogy azt még most nem teheti, de 10 nap mulva reményli megtehetni; minthogy eziránt, a' mintegy 11 hadihajóból álló kis hajósereggel, melly Gomenizze irányában vitorlázott el, értekezésbe kellene magát tennie.

ELEGYHIREK.

Az „Éjszaki mel“ című orosz lap cikelyt közöl az orosz gőzhajózásról, mellyben igen földicséri azt, mondván, hogy előbb alkalmaztak Oroszországban két erőművet gőzhajóra, mint Skótziaiban, 's hogy Russziában soha eddig gőzhajókkal semmi szerencsétlenség nem történt, holott nem csak Európa valamennyi országiban, hol gőzhajózás divatoz, de még 's különösen Amerikában is számos a' szerencsétlenség. E' fölött végre figyelmet érdemel, hogy az orosz birodalomban húsz év óta, mióta tudnillik a' gőzhajózás behozatott, már 52 gőzhajó járja a' számos vizeket, 's hogy a' Newán előbb volt gőzhajó, mint a' Temzén!

Turin Genua 's Livornóban, hol keményen dühöngé a' cholera, most már majd egészen megszünt. — Genfben a' reformationnak aug. 23án tartott 300di ünnepére legtöbb követ érkezett Németország, déli Franciaország, Skótzia, 's Éjszakamerikából. Az ünnep lefolytában több előadás tartatott a' vallásról átaljában.

London Anglia fővárosa jelenleg 1,439,417 lakost számlál, 's így közel másfél milliónyi néptömeget falai közt. Részletesen pedig: az óváros vagy City 122,799, Westminster 202,891, Soutwark külváros 134,117, Lambeth 154,613, Marylebone 240,294. Tower környéke 356,64. Anglia és Skótzia 12 legnagyobb városi népessége pedig következő: Glasgow 202,426, Edinburgh 162,156; Manchester 187,022; Liverpool 165,175; Birmingham 146,986; Leeds 123,393; Bristol 104,338; Scheffield 91,692; Wolverhampton 67,514; Knaresborough 62,053, Norwich 61,110, Aberdeen 58,019; mindössze 1,431,884; összeleg kevesebb, mint Londoné magáé. — A' „Kleopatra töje“ nevezet alatt ismert híres alexandriai oszlop onnét Londonba érkezett, 's a' Waterloo-téren fog fölállítatni. — Laibachi hírszerint a' Beirai hgné, öccseivel, d. Carlos fiaival, e' várost választá ideigleni lakhelyéül. — A' salzburgi érseki székes káptalan Schwarzenberg Fridrik József hget választotta sept. 23án érsekévé.